

Figura Faggató

Emlékeztetni szeretnék Benneteket, hogy ettől az évadtól kezdve képzéssel faggatjuk bábjainkat, a sokat tapasztalt figurákat! Képzletgyakorlatnak nevezem ezt a leginkább szemüket, képzletünket és fantáziánkat igénybe vevő tevékenységet. Látva gondolkodni, kifejleszteni egy alapos látáskultúrát: ez lehet a közös feladatunk! A Vojtina Bábszínház fotóarchívumából válogatva több utat járunk be, s közben megismerkedünk ezzel-azzal, a bábuk természetrajzával.

Már az elmúlt alkalommal – amikor a kis bohóc, Paprikajancsi képét nézegettük – eszembe jutott, hogy biztos mindenki ismeri a fényképezés varázslatát. A fénykép egyetlen pillanatban ragadja meg a múlt időt, a múltékonyságot teszi örökkévalóvá.

„Az abszolút egység, a legmagasabb fokú esetlegesség... az alkalom, a találkozás, ez ennek az egyedüliségnek a furcsa paradoxona (ellentmondása)” – vallja Roland Barthes, a francia kritikus, irodalomtörténész, filozófus. A fényképezés kiemel egy pillanatot az idő áramlásából, amelyet ezzel kiváltságos pillanattá alakít át. Hiszen az előadás egy időbeli részletének kiválasztása máris a világ bizonyos értelmezését tükrözi, mindig valamilyen keretet, távolságot, elrendezést is ad a megörökítettnek. A „fényírás” (Moholy-Nagy László) valamilyen jelentést közvetít, mozdulatlaná merítve ragadja meg, örökíti meg a világot, esetünkben a bábé előadásokat. Ha a fotó a „varázslatos pontosság” érzetét kelti, akkor a kép ezen teljessége lehetővé teszi, hogy megtanuljunk mélységében olvasni ezeket.

S most nézzük, mely fotókat tesszük a na-

gító alá! Szeretném, ha tudnátok, hogy több ok miatt is nagyon nehéz volt számomra a választás. Rengeteg gyönyörű fotót őrzünk az elmúlt 33 évből, és mégis bizonytalan voltam a választásnál.

Mindenféleképpen olyat kerestem, amely az előadás folyamatától némiképpen függetlenül is az előadást képviseli, de egységében is nagyszerű kép, illetve bábu és bábos kapcsolatát több rétegben fejezi ki. Olyan kép szükséges tehát, ahol a képolvasás egyértelműen működhet. A képolvasás az egyének az a tevékenység, amellyel szót társít a képhez.

Most a 2005 októberében bemutatott *Bábabukra* című előadásunk képeiből választottam egyet. Pontosabban egy történet három mozdulatát, amelyek együtt adják a jelenet egészét. Az előadást Szász Ilona írta sárréti és hortobágyi népmesékből, illetve mondákból, Szívós Károly, a Kolibri Színház művésze rendezte, Horváth Márta és Balla Gábor a látványért, a bábokért, a díszletekért volt felelős. S kik készítették a képen látható bábokat? Bérczi Katalin, Molnár

Tamás és még sokan mások, de képünk esetében e két név a legfontosabb.

1. kép

Sok szempontból gyönyörű a kép! Mielőtt ennek boncolgatásába kezdünk, meg kell említeni az előadás fénytechnikusát, Ágh Andrást, aki a reflektorok fényének irányításával festette meg e küzdelem fázisait. A fény, a forma, az anyag és a tér mind-mind a harc, a küzdelem kifejezői. Remek kompozíció, remek fényhasználás. Előnye, hogy a háttér egy kissé elmosódott, életlen, ez viszont a méreteit is tekintve az előteret uraló sárkány pompás művészi látványára teszi a hangsúlyt.

S mit látunk még a képen? Egy óriási sárkányfej, egy bábos (Papp Melinda) és egy „nem tudni”, milyen formájú báb harca jelenik meg előttünk. A bábhoz képest (melynek típusát itt nem tudjuk azonosítani) monumentális a sárkány feje, őt a képzőművészeti megformáltsága emeli rangos ellenfélle, teszi kulcsszereplővé. E fej a háttérrel egybeépített, (piros) drapéria-tesztel teljes. Látjuk, hogy a testet formázó textil enyhe hullámokat vet, mozdulni véljük a sárkányt. A bábos két kézzel fogja bábját, a bábu felemelkedik, a sárkány feje fölé ér. Megállapíthatjuk, hogy ellenfelek.

A második kép az első természetes folytatása. Minden részlet, minden mozdulat,

minden irányváltás fontos rajta. Hasonlítsátok össze, mi a különbség az előző fotó és eközött!

2. kép

Hát persze! 1.) A sárkány feje a bábos és bábja felé fordult. 2.) A bábos kezei lejjebb ereszkedtek, háta meggörnyedt. 3.) A bábu jól kivehető lett: egy női alak, fejfelé, ruhája lábairól visszahullik felsőtestére, kezei magatehetetlenül lógnak lefelé. Esendő, törekeny, apró termetű figura, aggodalmat keltő testhelyzetben. A fények is változtak, drámaibbá téve hármójuk kapcsolatrendszerét. A sárkány csipkés, bambuszából szőtt rácsozata árnyékot vet az állá alatt, ez még inkább megnöveli méreteit. Jól látszik a bábos görcsös mozdulata, ez feszessé teszi a gesztusait. És ami a leginkább tényszerű: a sárkány szájához közelít az apró bábu.

Mielőtt értelmeznénk, mi történt valójában, olvassuk le a harmadik képet is!

3. kép

Itt már visszafordíthatatlan pozíciók (helyzetek), mozdulatok és a mimika (arckifejezés) jelzik, hogy nagy baj van, sőt, hatalmas drámai történés zajlik. A sárkány szájában vergődik a még mindig fejjel lefelé lógó női bábu. Miből látom a vergődést?

A bábos arcából, nyakának vállai közé csúszásából, tekintetének riadtságából, sőt, tekintetének irányából. A sárkány kidülledt, sugaras, pálcikás szemének tekintete és a bábos tekintetének iránya egy vonalban van, egymásra néznek. Ezt erősíti a legkönnyebben észlelhető irány a képen: a sárkány merőleges a bábos és a báb testének tengelyére. Tényleg egymásnak feszülnek. A színek kiiktatásával a fények és formák mozdulására terelődött a figyelem. S miért fontos ez? Mert színek nélkül is érzékeljük a bekövetkezni látszó tragédiát: a sárkány mindjárt elnyeli a női bábót, a bábos szája kiabál, szinte hallom: „Jaj, ne!!!” A tónusok tompaságának és erősségének ritmusa minden milliméterben a küzdelmet erősíti, fokozza. A kép baloldalán fekete mélység határolja a sárkányt, majd a rácsos fejen cikázik a fény és árnyék, a fej alatt dinamikusan megtörnek az anyagon az árnyékok, a kép egyik főszereplője, a bábu teljesen kivilágosodik, fehéren izzik középen a sárkány szájában, a bábos tompább megvilágításban, mint az előző kettő, de teljes testével és testének erejével jelen van.

Mi történik valójában hármójuk között? Vagy már felesleges a kérdés, mert minden eddigi megállapításunkban benne van a megoldás?

Igen, a képek a maguk elevenségével, a pontosan fogalmazott beállításokkal, a véletlenszerűségükben jelentőségteljes pillanatok rögzítésével élénk tárták a sárkány, a bábu és a bábos hármasságát, hármójuk helyzetét. A bábos és bábja együtt küzd a sárkánnyal, a fenevaddal, az óriási, fejjel és testtel megjelenített lényvel.

Mivel a teste fentről omlik alá textil formájában, végtelennek tűnik, de ezt szolgálják a fények is. Végtelensége, szépsége ellenére is félelmet keltő hatalmas szörny ez, aki mindjárt felfalja a női bábót. Azt, hogy ez nem történik meg, miből látjuk? Igen, a bábos kezeinek állásából: fogja, markolja bábja lábait és egyik kezét. Szinte acsarkodik a fenevaddal. Ugye érzitek, hogy izgunk a bábért? Apró, törekeny termetű, és nőnemű, hiszen szoknyát visel.

A képnézegetés után elárulom Nektek, hogy a bábu mesénk, a *Bábabukra* egyik főszereplője, aki elindult megkeresni eltűnt férjét. Viszontagságos útja során a sárkánnyal is megküzd, de minden próbát kiáll, és újból egymáséi lesznek a párjával.

Mielőtt elbúcsúzunk, még egy gondolat motoszkál bennem, amit el szeretnék mondani Nektek. A bábos testének és arcának kifejezéseit figyelve, bátran kimondhatjuk, hogy minden mozdulatából érezzük, látjuk erejének megfeszülését, elszántságát, tántoríthatatlanságát. Ő és bábuja együtt az asszony, aki küzd férjéért a sárkány ellen. Erejük összeadódik, egymás nélkül vesztesei lennének ennek a küzdelemnek.

Köszönöm, hogy ismét velem tartottatok!

Ugye, Nektek is izgalmas az a folyamat, hogy a képet boncolgatva, elemekre szedve milyen új képet vélünk felfedezni, milyen új kép alakul ki bennünk? Pedig nem csináltunk mást, mint a szemünket használva megértettük, mit rögzített a fénykép.

Legközelebb is várlak Benneteket, már tudom is, melyik képről fogunk gondolkodni!

Láposi Terka